



Hava Sporları Turizmi ve Safranbolu'nun Hava Sporları Potansiyelinin Belirlenmesi

Oğuz Diker^{a*}, Adnan Çetinkaya^b, Ahmet Cinkara^c

^aKarabük Üniversitesi Turizm Fakültesi, Karabük

^{b,c}Karabük Üniversitesi Safranbolu Meslek Yüksekokulu, Karabük

Öz

Destinasyonlardaki konaklama sürelerinin uzatılması, turistik ürünün çeşitlendirilmesi ve mevcut kaynakların korunması için alternatif turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi, turizm endüstrisinde önem arz etmektedir. Bu görüşten hareketle birçok farklı faaliyet alternatif turizm kapsamında değerlendirilmektedir. Spor turizmi ve hava sporları turizmi söz konusu faaliyetlere örneklerdir. Bu çalışma kapsamında spor turizmi ve hava sporları turizmi kavramları incelenmiş, dünyada ve Türkiye'deki mevcut durumları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra çalışma kapsamında Safranbolu turizm destinasyonunun hava sporları ile ilgili potansiyeli değerlendirilerek, bölge için alternatif bir turizm önerisi sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Spor Turizmi, Hava Sporları, Hava Sporları Turizmi, Safranbolu Turizm Destinasyonu.

Air Sports Tourism and Determination of Safranbolu's Air Sports Potential

Abstract

Promotion of new touristic activities in an attempt to extension of accommodation periods, diversification of tourism products, protection of current touristic resources become more of an issue in tourism literature. From this point of view, various activities are evaluated within the context of tourism. Sport tourism and air sports' tourism are two cases in point. Within the scope of this work, the terms of sport tourism and air sports tourism have been evaluated with current situations in world and in Turkey. Additionally, Safranbolu tourism destination has been evaluated in terms of its air sports tourism potential and some suggestions have been made for an alternative tourism type.

Keywords: Sport Tourism, Air Sports, Air Sports Tourism, Safranbolu Tourism Destination.

GİRİŞ

Turizm cazibelerini oluşturan unsurlar üzerinde kitle turizmi ile başlayan yıpranma süreci, söz konusu kaynakların gelecek kuşaklara aktarımı noktasında kaygı yaratacak boyutlara ulaşmıştır. Bu kaygılar neticesinde koruma odaklı pek çok öneri geliştirilerek bir yandan turizm kaynaklarının yoğun kullanımının normalleştirilmesi, diğer yandan turizme olan talebin azalmasının önlenmesine çalışılmıştır. Bu bağlamda alternatif turizm kavramı ortaya çıkmıştır. Alternatif turizm ile yoğun talebin olduğu turizm destinasyonlarında, farklı turizm türleri geliştirilerek kaynakların dengeli kullanımı amaçlanmaktadır. Alternatif turizm kavramı kapsamında farklı alt yapı ve fiziki özellikler çerçevesinde birçok turizm çeşidi ortaya konulmuştur.

Söz konusu turizm çeşitlerinden birisi de spor turizmidir. Bu turizm çeşidi, aktivitelerin turizm faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilmesi şeklinde ifade edilmektedir. Spor turizmi kapsamında incelenen faaliyetlerin dünya genelinde en çok rağbet görenlerinden biri ise hava sporları olarak adlandırılan aktiviteler çerçevesinde gelişen turizm tipidir. Ülkemizde son yıllarda popüler hale gelen söz konusu faaliyetlerden Kapadokya turizm destinasyonunda gerçekleştirilen sıcak hava balonu, Ölüdeniz turizm destinasyonunda gerçekleştirilen yamaç paraşütü faaliyetleri bu kapsamda değerlendirilebilir. Bunun yanında Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü ile Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kabul edilen ve söz konusu faaliyetler kapsamında değerlendirilen; mikrolayt, model uçak, delta kanat gibi birçok aktivite hava sporları kapsamında ülkemizde turizm faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilmektedir.

Bu bağlamda söz konusu turizm çeşidine konu olan faaliyetlerin tanımlanması, mevcut durumun tespit edilmesi, dünyadaki örneklerinin aktarılması ile faaliyetlerin gerçekleşmesi için ihtiyaç duyulan altyapı şartlarının belirlenmesi söz konusu turizm çeşidinin uygulanabilirliğinin ortaya konulmasını sağlayacaktır. Bu çalışma kapsamında hava sporları turizmi kavramı incelenerek, Safranbolu destinasyonu için uygunluğu belirlenmeye çalışılacaktır.

1. SPOR TURİZMİ

İnsanları turizm faaliyetlerine katılmaya yönelten genelde güdülerin doyurulması istekliliğidir (Gnoth, 1997: 283). Turizm davranışı, söz konusu güdülerin doyurulması için bir amaç olduğu gibi, çeşitli amaçlara ulaşabilmek için bir araç görevi de görebilir (Doğan, 2004: 6). Başka bir ifadeyle turizm her zaman bir amaç olarak değil kimi zaman da insanların alternatif faaliyetler ya da amaçlara ulaşmasında araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu alternatif faaliyetler "alternatif turizm" kavramı içerisinde incelenmektedir.

Alternatif turizm; çevreye saygılı, doğal kaynakları koruyan, yerel halkın kazanımlarını azaltmaksızın turizm faaliyetleri nedeniyle meydana gelen olumsuzlukları azaltan ve kitle turizminin klasik türlerine tepki olarak ortaya çıkan turizm faaliyetlerine verilen addır (Albayrak, 2013: 39). Alternatif turizm faaliyetlerinde ana güdü arzulanan faaliyete ulaşmak olduğundan turizm bu noktada aracılık etmektedir. Gerekçesi olan faaliyetlerin adları ile anılan alternatif turizme tipleri temel bir sınıflandırma ile şu şekilde sıralanabilir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 184);

- Kongre Turizmi
- Golf Turizmi
- Spor Turizmi
- Macera Turizmi
- Kültür Turizmi
- Eko Turizm

- Termal Turizm
- Gençlik Turizmi

Söz konusu alternatif turizm çeşitleri genellikle tek boyutludur. Fakat spor turizmi birden çok boyutu olması ile diğerlerinden ayrılmaktadır. Özellikle spor aktivitelerinin çeşitliliği, yeni spor aktivite türlerinin sürekli çoğalması ile spor turizmi birçok faaliyeti bünyesinde barındıran bir alternatif turizm çeşididir.

Tablo 1. Tarihsel Dönemlerine Göre Popüler Olan Spor Dalları

Dönem	Spor Çeşidi
1800 öncesi	At yarışı, golf, kriket, boks, kürek, eskrim
1820-30	Atıcılık, yelkenli
1840-60	Beyzbol, futbol, yüzmeye
1860-70	Atletizm, kayak, bisiklet, kano yarışı
1870-80	Amerikan futbolu, çim tenisi, hokey, badminton
1880-1900	Buz hokeyi, jimnastik, basketbol, voleybol, bowling, masa tenisi, halter, buz pateni
1900 sonrası	Hentbol, duvar tenisi, karate, aikido, tekvando

Kaynak: Yavaş, 2005: 8.

En basit anlamı ile spor turizmi, katılımcılarının en az 24 saat süreli konaklama ile seyahatlerinde öncelikli güdünün sportif faaliyetlere katılmak olduğu, ziyaret edilen yerin ikincil öncelikli olarak değerlendirildiği turizm çeşididir (Gibson, 1998a: 48). Bir başka tanımla spor turizmi, spor faaliyetlerine katılmak amacıyla turizmin kullanılması durumunda ortaya çıkan turizm şekline verilen addır (Kurtzman, 2005: 15). Spor turizmi ile ilgili farklı bir tanım ise; spor kültürü ile ilgili destinasyonlara yönelik insanların ticari olmayan nedenler ile gerçekleştirdikleri seyahatler ifadesi kullanılmaktadır (Pigeassou, 2004: 287).

Tablo 2. Spor Turizmi ve Turizm Spor Kavramları

Spor Turizmi	Ticari olmayan nedenler ile spor faaliyetlerini gözlemlemek için sürekli yaşanan yerin dışına yapılan seyahatler (Hall, 1992)
	Açık alan, kapalı alan, yapay zemin, doğal zemin fark etmeksizin cezbedici spor faaliyetleri için bir bölgede bulunan insanların boş zamanlarındaki davranışlarının ifade edilmiş şekline verilen addır (Ruskin, 1987).
	Bir spor faaliyetine yönelik olarak izleyici ya da katılımcı olarak yapılan tatil (Weed ve Bull, 1997).
	İnsanların sürekli yaşadıkları yerlerin dışına seyahat etmelerine neden olan, fiziksel faaliyetlere katılma, fiziksel aktiviteleri izleme ya da faaliyetlerde bulunma ile ilgili güdüler çerçevesinde gelişen serbest zaman temelli seyahatlerdir (Gibson, 1998).
	Sürekli yaşanan ya da iş hayatının sürdüğü yerin dışına, ticari olmayan amaçlarla organize ya da bireysel aktif veya pasif sporun bütün çeşitlerine katılmak için yapılan seyahatlerdir (Standeven ve DeKnop, 1999).
Turizm Spor	Sürekli yaşadığı yerlerin dışına seyahat eden, aktif ya da pasif olarak spor aktivitelerine katılımı ikinci planda tutan seyahatlerdir (Gammon ve Robinson, 1997).

Kaynak: Hinch ve Higman, 2001: 49'dan uyarlanmıştır.

Tanımlardan da anlaşıldığı üzere spor turizmi, spor faaliyetleri kapsamında turizme katılım ya da turizm faaliyetleri kapsamında yapılan spor aktivitelerine katılma şeklinde gerçekleşmektedir. Bu bağlamda spor turizmi katılımcıları üç grupta incelenir; (a)spor olayları seyircileri, (b)sporla ilişkili faaliyetler için seyahat edenler ve (c)spor faaliyetleri katılımcılarıdır (Gibson, 1998b: 156). Hangi türde faaliyete katılırsa katılsın yukarıdaki faaliyetlere katılmak amacıyla seyahat eden bütün turistler spor turisti olarak adlandırılır. Spor turizmi faaliyetleri geçmişten günümüze dönemin popüler sporları ile birlikte anılmakta ve yürütülmektedir.

Tablo 3. Spor Turizmi Kategorileri ve Tipleri

Spor Turizmi Kategorileri	Faaliyet Tipleri
Sportif Cazibelerin Ziyaretleri	<ul style="list-style-type: none">- Dağlar- Spor Miras Alanları (Ragbi birliğinin doğum yeri, Rugby Birleşik Krallık)- Spor Müzeleri- Spor Statları- Spor Temalı Parklar- Kıymetli Spor Tesisleri
Spor Tesisleri Ziyaretleri	<ul style="list-style-type: none">- Kış Sporları Tesisleri- Yaz Sporları Tesisleri- Spor, Sağlık Tesisleri- Spor Hazırlık Tesisleri
Spor Organizasyonlarına Katılım	<ul style="list-style-type: none">- Uluslararası, ulusa ya da bölgesel spor faaliyetleri (Olimpiyat Oyunları, Futbol Müsabakaları vb.)
Doğa ve Macera Sporlarına Katılımı	<ul style="list-style-type: none">- Rafting ve Dalış Sporları- Bisiklet Turları- Tırmanma ve trekking- Kayak Sporları- Golf Sporları- Hava Sporları

Kaynak: Ritchie ve Adair, 2002: 4'den uyarlanmıştır.

Türkiye Seyahat Acentaları Birliğinin (TÜRSAB) raporuna göre spor turizmi dünya genelinde toplam turizm gelirleri içerisinde 180 milyar dolarlık bir büyüklüğe sahiptir. Küresel turizmin 2014 yılı için büyüme oranı yüzde 4-5 seviyelerinde iken spor turizmi yıllık bazda yüzde 14 büyüme kaydetmiştir. Konu ile ilgili bir başka bilgiye göre TÜRSAB spor turistlerinin normal turistlerden yaklaşık iki misli fazla harcama yaptığını vurgulamaktadır (TÜRSAB, 2015: 2-3).

Ülkemizde de dünya piyasasına paralel olarak özellikle 1990'lı yıllardan sonra sportif aktiviteler turizm faaliyetleri içinde daha geniş bir yer tutmuş, özellikle doğa sporlarının yapıldığı spor turizmi kayda değer bir hızla gelişmiştir. Nitelikli spor turizmi ile sportif etkinlikler güçlü organizasyonlar aracılığı ile ülkemizde yaygınlaştırılmıştır (Koçan, 2007: 31).

Tablo 4. Yıllara Göre Ülkemizdeki Spor Turizm İstatistikleri

Yıl	Toplam Turist Sayısı	Sportif Faaliyet Amacıyla Gelen Turist Sayısı	Sportif Amaçla Gelenlerin Toplamdaki Payı (%)
2003	16.302.053	156.499	0.96
2008	30.979.979	319.093	1.03
2012	36.776.645	551.649	1.5
2014	36.837.900	552.568	1.4

Kaynak: TÜRSAB, 2015: 4

Tablo 4'te görüldüğü üzere spor turizmi amacıyla seyahat edenlerin toplam ziyaretçiler içerisindeki oranı yıllara göre artış göstermektedir. Özellikle 2014 yılı içerisinde 550 binin üzerinde yabancı turist Türkiye'ye sportif faaliyet amaçlı ip 900 milyon doların üzerinde harcama yapmıştır. Bu sayı toplam turist sayısı içerisinde yüzde 1.4'lük bir orana tekabül etmektedir (TÜRSAB, 2015: 3). Spor turizminin geliştirilmesi ve faaliyetlerin gerçekleştirilerek pastadan payın arttırılması ülke turizmi açısından önem arz etmektedir. Böylece hem turizm gelirlerinde bir artış sağlanacak hem de spor turizminin olumlu etkilerinden faydalanılacaktır. Ross (2001) spor turizminin destinasyona ve endüstriye faydalarını şu şekilde sıralamaktadır;

- Kültürel etkileşimi sağlar.
- Turizm talebinin tüm yıla yayılmasına katkıda bulunur.
- Turistik ürünü çeşitlendirir.
- Farklı turizm çeşitleri ile etkileşimle bulunarak turizmin çeşitlenmesini sağlar (sualtı fotoğrafçılığı, hava fotoğrafçılığı gibi).
- Konaklama sürelerinin uzamaya neden olur.

Görüldüğü üzere gerek ekonomik gerekse sektörel ve kültürel nedenler spor turizminin önemsenmesi gerektirmektedir. Destinasyonun özelliklerine göre uygun spor faaliyetlerinin tespit edilerek ilgili turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi önemlidir.

Ülkemizde spor turizmi faaliyetleri içerisinde en önemlileri; golf turizmi, futbol turizmi, su sporları ve hava sporları turizmidir. Söz konusu spor turizmi çeşitlerinden belki de faaliyet bakımından en zengin ve alt yapı bakımından en uygun olanlarından birisi hava sporları turizmidir.Şöyle ki; golf turizminde (cross golf hariç) ılıman iklimlerde yeşil arazilere ihtiyaç duyulmaktadır. Futbol turizmi için geniş tesisler gerekli iken su altı sporları turizmi için dalışa uygun deniz ya da göllere ihtiyaç bulunmaktadır. Fakat hava sporları turizmi destinasyon için diğer çeşitlerden daha fazla uygundur. Diğer yandan gelişmekte olan bir turizm biçimi olması da hava sporları turizmine yönelmede önemlidir. Bu bağlamda söz konusu turizm türünün incelenmesi faydalı olacaktır.

2. HAVA SPORLARI TURİZMİ

Spor turizmi çeşitlerinden biri olan hava sporları turizmi günümüzde gittikçe önemini arttırmakta olan bir turizm türüdür. Hava sporlarının temeli kişinin çeşitli teknik malzemeleri kullanarak ve havada meydana gelen değişimlerden yararlanarak gökyüzünde hareket etmesine dayanmaktadır (Albayrak, 2013: 190).

Bilindiği gibi hava sporları hava araçları ile gerçekleştirilmektedir. Hava araçları; havalanabilen ve havada seyredilme kabiliyetine sahip her türlü araca verilen isimdir (THK, 2015: 9).

Bu bilgiler ışığında hava sporları turizmi şu şekilde tanımlanabilir; ticari amaç gütmeksizin sürekli yaşanan ve çalışılan yerin dışına hava araçlarından biri ya da birden fazlası ile birlikte yapılan sportif faaliyetlere katılmak, izlemek ya da organizasyonlara katılmak için gerçekleştirilen seyahatlerdir. Tanım söz konusu kavramın spor turizminin bir çeşidi olması nedeniyle spor turizmi tanımlarında bahsedilen "spor faaliyeti" kısmına hava araçları ile yapılan sportif faaliyetler ibaresi eklenerek oluşturulmuştur. Burada ifade edilmek istenen ticari amaçlar dışında kalan bütün amaçlar ve havacılık sporlarının herhangi bir türüne, izleyici, yarışmacı ya da katılımcı olarak katılma güdüsü ile yapılan seyahatlerdir. Bu faaliyetlere katılan kişiler ise hava sporları turisti olarak adlandırılır.

Hava sporları turizminde ana faaliyet konusunu teşkil eden araçlar katılımcıların ilgilerine göre çeşitlilik arz etmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre ülkemizde gerçekleştirilen hava sporları turizmi araçlarını şu şekilde sıralamaktadır (www.kultur.gov.tr);

- Yamaç paraşütü
- Yelken (delta) Kanat
- Sıcak Hava Balonu
- Mikrolayt
- Planör
- Model Uçak
- Paraşüt

Bahsi geçen araçlar ile ilgili yapılacak faaliyetler ve gerekli olan koşullar Tablo 5'Te verilmiştir. Tablo incelendiğinde sert hava akımının olmadığı, dağlık alanların yoğunluğunun az olduğu destinasyonlarda söz konusu faaliyetlerden bir ya da bir kaç yapılabilir. Bu faaliyetler bölgede gerçekleştirilen turizme de yapısal olarak katkı sağlayacaktır.

Misafire hedef destinasyonda sunulacak hava sporları faaliyetleri gibi ek imkânlar, turistik ürünü zenginleştireceği gibi konaklama sürelerini uzatıp misafirlerin seyahatten alacakları doyumunu da arttıracaktır. Diğer yandan söz konusu ilave faaliyetler ile turizm harcamalarının da yerel halka yayılması söz konusu olacaktır. Bu duruma en güzel örnek, Kapadokya bölgesinde gerçekleştirilen sıcak hava balonu

uuşlarıdır. Söz konusu faaliyetler, turistik ürünü zenginleştirmenin yanı sıra, yeni turizm türlerini doğurmakta, bölge için ekstra bir cazibe unsuru olarak kendini göstermektedir. Diğer yandan bir sektör haline gelen bu faaliyetler ile turizm gelirleri bölge halkının büyük bir kısmının faydalanabileceği bir hale gelmiştir. Bu bağlamda hava sporları söz konusu faaliyetlerle ilgili uygun alt yapısı olan destinasyonlar için önemli bir fırsat yaratmaktadır.

Tablo 5. Ülkemizde Turizm Kapsamında Gerçekleştirilen Hava Sporları Bilgileri

Hava Sporlarına Konu Olan Aracın:				
Türü	Tanımı	Ülkemizde Yapıldığı Bölgeler	Uçuş Dönemi	Gereksinimler
Yamaç Paraşütü	Sabit bir yapıya sahip olmayan, elde taşınabilen, tepeden koşarak veya yerden vinç ile havalanan, pilotun kubbeye bağlı kontrol iplerini çekmesiyle iki ekseninde kumanda edilebilen ve pilotun bacaklarının enerjisi ile inebilen hava aracıdır.	Muğla- Fethiye Denizli- Pamukkale Ankara- Gölbaşı Bolu-Abant Kayseri Eskişehir- İnönü	Nisan - Ekim arası uçuşlar için en güvenli zamanlardır.	Kalkış için hâkim yükseklik, iniş için engelsiz alan.
Yelken Kanat	Elde taşınabilen, tepeden koşarak, yerden vinç veya motorlu yelken kanat römorkunda havalanabilen pilot ağırlık merkezinin yerini değiştirmesiyle iki ekseninde kumanda edilebilen ve pilotun bacaklarının enerjisiyle inebilen sert bir ana yapıya sahip hava aracıdır.	Muğla- Fethiye Denizli- Pamukkale Ankara- Gölbaşı Bolu-Abant Kayseri Eskişehir- İnönü	Nisan - Ekim arası uçuşlar için en güvenli zamanlardır	Kalkış için hâkim yükseklik, iniş için engelsiz alan
Sıcak Hava Balonu	Isıtılmış hava ya da helyum gibi hafif bir gazla doldurulan, atmosferde uçabilen, küre şeklinde insanlı hava aracıdır.	Nevşehir, Denizli, Samsun	Hava koşullarının elverdiği her dönemde gerçekleştirilir.	İniş için en az 100mt'lik engelsiz ve düz zemin.
Mikrolayt	Havadan ağır, hareket halinde iken havanın aerodinamik yapısı üzerine etkisi ile havada dinamik olarak tutunabilen ve belirlenen limitlerde uçan motorlu araçlardır.	Şartlara Haiz Bütün Bölgelerde	Yağışsız ve stabil havaya sahip zamanlar	Kalkış ile inişte engelsiz orta ve üstü sertlikte zemin
Planör	Uçuş esnasında sabit aerodinamik tepkimeler üreten yüzeyler sayesinde kaldırma gücü oluşturabilen, havadan ağır motorsuz hava aracıdır.	Eskişehir	Yağışsız ve stabil havaya sahip zamanlar	Kalkış ile inişte engelsiz orta ve üstü sertlikte zemin.
Paraşüt	Yer çekiminin aksi yönünde, üzerine havanın yapmış olduğu etkileri kullanan, katlanabilen, belirlenmiş bir yükseklikten atlayarak düşüş hızına bağlı olarak ve havanın kaldırma prensibinden hareketle otomatik veya isteğe bağlı açılan ve yer çekimine tabi olarak yere inilmesini sağlayan kuşam tertibatı ve kubbeden oluşan bir hava indirme aracıdır.	Ankara Eskişehir İzmir	Yağışsız ve stabil havaya sahip zamanlar	İnişte engelsiz, düz ve yumuşak zemin.

Kaynak: THK, 2012: 7-9; THK, 2015: 5-6; www.kultur.gov.tr den elde edilen bilgiler ile hazırlanmıştır.

Hava sporları faaliyetlerine katılmak amacıyla yapılan seyahatlerin artışı ülkemizde olduğu gibi dünya genelinde de yükselme eğilimindedir. Kanada Turizm Bakanlığı adına hava sporları aktiviteleri katılımcıları üzerine yapılan bir araştırmada Amerika kıtasında 2006 yılından söz konusu faaliyetlere katılanların sayısı Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. 2006 Yılı Amerika Kıtasında Hava Sporları Turizmi Katılımcı İstatistikleri

	Hava Sporlu Katılımcıları Sayısı	Seyahat Nedeni Hava Sporlu Olanlar (%)	Amerika Nüfusuna Oranları (%)
<i>Pazar Büyüklüğü</i>	3.448.184	1.115.294	222.846.268
Adrenalin Yoğun Hava Sporları (Tamamı)	3.448.184	32,5	1.3
Sıcak Hava Balonu	1.642.626	47.0	0.7
Paraşüt	715.225	38.0	0.3
Bungee Jumping	715.071	25.0	0.3
Delta Kanat, Mikrolayt	375.262	21.3	0.2
Her Dört Aktivite Grubuna Katılanlar	48.422	8.8	0.1'den az

Kaynak: TAMS, 2006: 3.

2006 yılı içerisinde toplam 3.448.184 kişi seyahatleri sırasında hava sporları aktivitelerine katılmışlardır. Seyahatlerinin temel nedeni hava sporları aktivitelerine katılmak olanların sayısı 1.115.294 kişidir. Söz konusu sporlardan katılımın en yoğun olduğu dallar ise sıcak hava balonu ve paraşüttür. Görüldüğü üzere hava sporları turizmi katılımcıları azımsanmayacak sayıda.

İlgili çalışma (TAMS, 2006) verilerinde belirtilen bir diğer husus da söz konusu turizm çeşidi katılımcılarının profilidir. Hava sporları turizmi katılımcılarının profil incelendiğinde de hava sporları turizmi katılımcılarının demografik özellikleri bakımından da farklılık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 6'da görüldüğü üzere 2006 yılında Amerika kıtasında hava sporları güdüsü ile seyahat eden ya da seyahatleri esnasında hava sporları deneyimi gerçekleştirenler genelde 25-44 ile 45 ve üzeri yaş gruplarında toplanan turistlerden oluşmaktadır. Sıcak hava balonu katılımcıları ağırlıklı olarak 45 yaş ve üzeri bireylerden oluşmaktadır. Adrenalin içeren diğer hava sporları türleri katılımcıları 25-34 yaş aralığında iken 35-44 yaş aralığındaki bireyler ise her spor türüne yatkın kişilerdir.

Tablo 7. Hava Sporları Katılımcı Profili

Gösterge	Değişken	Oran (%)
Cinsiyet	Erkek	58,5
	Kadın	41,5
Yaş Aralığı	18-24 yaş aralığı	15,7
	25-34 yaş aralığı	25,5
	35-44 yaş aralığı	14,4
	45 ve üzeri	44,7
Medeni Hal	Evli	34,1
	Bekâr	65,9
Eğitim Durumu	Orta Öğretim	14,3
	Lise ve Dengi	22,2
	Üniversite	43,0
	Lisansüstü	20,5
Yıllık Ortalama Hane Geliri (\$)	20,000 ve altı	8,4
	20,000-59,999	27,7
	60,000-99,999	22,9
	100,000 ve üzeri	29,9
	Beyan edilmemiş	11,1

Kaynak: TAMS, 2006: 4.

Hava sporları katılımcılarının eğitim durumu incelendiğinde ağırlıklı olarak üniversite mezunları olduğu görülmektedir. Diğer yandan lisansüstü eğitime sahip katılımcıların oranı da azımsanmayacak düzeydedir. Gelir düzeyleri incelendiğinde katılımcıların 1/3'ünün yıllık ortalama geliri 100,000 dolar ve üzerindedir. Bu durum hava sporları turizmine katılanların harcama eğilimlerinin yüksek olabileceğini göstermektedir.

Hava sporları faaliyetlerinin turizm destinasyonlarına uygun olması ile ilgili bir başka nokta ise hava sporları türlerinin doğaya karşı olan olumsuz etkilerinin diğer spor turizmi çeşitlerinden daha az olmasıdır. Hava sporları turizmi doğal çevreye saygılı bir turizm türüdür.

Koçak ve Balcı (2010), çalışmalarında doğal alan kullanımının çevre üzerindeki etkilerini belirlemek için aşağıdaki tabloda yer alan kriterleri kullanmışlardır. Tabloda spor çeşitlerinin doğaya verebileceği zararlar görülmektedir. Hava sporları aktivitelerinin olası etkileri; gürültü, hava kirliliği ve havada yaşayan türlerin rahatsız edilmesi olarak ifade edilmiştir. Bununla birlikte tabloda belirtilen hava kirliliği ya da gürültü gibi riskler ağır motorlu hava araçlarının kullanılması halinde ortaya çıkan bir durumdur. Hava sporları turizminde genelde kullanılan araçların hafif motorlu ya da motorsuz türler olması emisyon oranlarının minimum ya da sıfır olmasına neden olmaktadır. Diğer yandan söz konusu tipteki araçlar gürültü kirliliğini de çok fazla neden olan türler değildir. Türlerin (fauna elemanları) rahatsız edilmesi noktasında ise hava sporlarının gerçekleştirildiği rotalarda kanatlı canlıların bulunması uçuş emniyetini düşürecektir. Bu bağlamda uçuşlar planlama aşamasında türlerden uzak

noktalarda planlanarak uçuş emniyeti sağlanmalı ve doğaya verilecek olan zarar minimuma indirilmelidir.

Tablo 8. Doğal Alan Kullanımının Çevre Üzerindeki Etkileri

Ekolojik Etkilerin Yoğunluk Durumu	Peyzaj Dengesini Sağlayan Faktörler											Çevre Görünümü					
	Toprak			Su				Hava	Flora		Fauna		Alan kullanımı ile ekolojik durgunluk	Peyzaj görünümünün ve zenginliğinin azalması			
	Su erozyonu	Rüzgar erozyonu	Toprak sıkışması	Taban suyu azalması	Taban suyu kirlenmesi	Akış hızının artması	Yüze sularında kirlenme	Hava kirliliği	Gürültü	Tür azalması	Tür değişmesi	Türlerin Rahatsız edilmesi			Tür azalması	Tür yığılması	
X: Etki Saptanabilmekte																	
O: Etki yoğun olarak saptanabilmekte																	
Sportif aktivitelerin etkileri	Alanda koşu (kros)									X	X	X					
	Atlı Spor	X	X	X						O		X	X				
	Yüzme								X	O	X	O	X	X			
	Yelken, sörf, su kayağı						X			X		O	X				
	Motorlu kayak, su kayağı						O	X	O	X		O	X				
	Su altı sporları											X	O				
	Balık avlama									X		O	X				
	Kaya tırmanışı									X							
	Dağcılık									X	X						
	Trekking	X	X	X			X			X	X	X					
	Kampçılık			X	X	X	X	O		X	O	O	O	X			
	Hava sporları								O	O			X				
	Araba yarışları	O	O	O					O	O	O		O	O			
	Tesislerin etkileri	Gezinti yolları	X		X		X				X			X			
Alan içi yol şebekesi, otopark		O		O		O				O		X	O		O	O	
Plajlar										O	X		O				
İskeleler										O			O				
Konaklama ve yeme- içme tesisleri		X		O		O	X		O	O	O	X	O		O	O	
Kamp ve karavan alanları		X		O		X				O	O	X	O		X	O	
Alana yönelik rekreasyon tesisleri		O	X	O		X	O	X		O	O	X	O		O	O	

Kaynak: Koçak ve Balcı, 2010: 217.

Genel olarak özetlenecek olursa, spor turizmi çeşitlerinden olan hava sporları turizmi gerek dünya turizm piyasasında gerekse ülkemiz turizm piyasasında gelişen bir turizm çeşidi olarak ortaya çıkmaktadır. Uygun altyapıya sahip destinasyonlarda gerçekleştirilecek hava sporları faaliyetleri gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak ziyaretçilerde seyahat motivasyonu oluşturacaktır. Bu ise ilgili turizm bölgesinde konaklama sürelerini uzatacak, gelirleri arttıracak ve ekstra bir cazibe unsuru olarak turizme katkıda bulunacaktır. Hava sporları turizmi katılımcı profilli incelendiğinde eğitim seviyesi ve gelir düzeyi yüksek kişilerden oluştuğu görülmektedir. Bu durum hedef destinasyonda gerek turizm harcamalarını, gerekse kültürel etkileri olumlu yönde etkileyecektir. Diğer yandan hava sporları turizmi turistik ürünü çeşitlendirerek farklı turizm türlerini destinasyonda uygulanmasını sağlayacaktır (örn: hava fotoğrafçılığı faaliyetleri, hava sporları müsabakaları). Son olarak çevreye saygılı

faaliyetler olması nedeniyle hava sporları sürdürülebilir turizme katkıda bulunan bir turizm türüdür.

Yukarıda ifade edilen tüm bu açılardan incelendiğinde hava sporları turizminin turistik ürün çeşidinin zayıf, geceleme sayıları az olan ancak hava sporları açısından uygun alt yapı imkânlarına sahip turizm destinasyonlarında uygulanması doğrudan bölge turizmine dolaylı olarak da bölge ekonomisine katkıda bulunacaktır.

3. SAFRANBOLU'NUN HAVA SPORLARI TURİZMİ POTANSİYELİ

Kültür turizmi bakımından zengin bir potansiyele sahip olan Safranbolu destinasyonu özellikle eski yerleşimin yoğun olduğu “Çarşı” mevki ile öne çıkmaktadır. Eski Hükümet Binası, Saat Kulesi, Eski Cephane Binası, Eski Hapishane Binası, tarihi konaklar, İzzet Mehmet Paşa, Köprülü Mehmet Paşa, Kazdağlıoğlu, Dağdelen, Kaçak, Mescit Camileri, Cinci Hanı ve Hamamı bu bölgede şehrin görülmeye değer tarihi yapılarıdır. İki anıt mezarın da bulunduğu Hıdırlık Tepesi, açık hava namazgâhi olarak kullanılmış olup kentin seyir terasıdır (Diker ve Çetinkaya, 2016: 118-119).

Safranbolu,1975 yılında o dönemki adıyla Yüksek Anıtlar Kurulu olan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından “ Kentsel Sit” alanı ilan edilmiştir. Bu tarihten itibaren kültür turizmi destinasyonu olarak önem kazanmaya başlayan kentin1994 yılında UNESCO tarafından “Dünya Miras Kenti” olarak ilan edilmesi ile turizm hareketleri yukarı doğru bir ivme kazanmıştır. Günümüzde de bu ivme düşük oranda da olsa devam etmektedir. Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre 2015 yılında Safranbolu'yu 109.015 kişi ziyaret etmiştir (Bkz. Tablo 9). 2015 yılında . 190.111'i yerli, ve 53.966'i yabancı turist gecelemleri olmak üzere toplamgeceleme sayısı 244.107 olarak gerçekleşmiştir (Bkz. Tablo 10).

Tablo 9. 2015 Yılı Safranbolu Ziyaretçi Sayıları

Yerli Turistler	61.347
Yabancı Turistler	47.668
Toplam	109.015

Kaynak: Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Tablo 10. 2015 Yılı Safranbolu Konaklama Sayıları

Yerli Turistler	190.111
Yabancı Turistler	53.966
Toplam	244.107

Kaynak: Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Toplam geceleminin ziyaretçi sayısına oranı 2 olarak tespit edilmiştir. Bu durum Safranbolu turizm destinasyonunda ziyaretçilerin ortalama kalış süresinin 2 gece olduğunu göstermektedir. Yerli ziyaretçiler için bu ortalama kalış süresi 3 gece iken yabancı ziyaretçiler için bu rakam 1 olarak tespit edilmiştir. Bu süre bir turistik

destinasyon için yetersiz olmasının yanında turizm gelirlerini de olumsuz etkilemektedir.

Türker (2006), Safranbolu turizminin temel sorunlarından birisinin ziyaretçilerin konaklama sürelerinin 1-2 gecelemeyi geçmemesi olduğunu ifade etmektedir. Bunun en önemli nedenini turistik ürünün tek tip olması, ilçede turistik ürün çeşitlendirilmesine gidilememesi ve yeterli turistik aktivite yaratılamaması olduğunu belirtmektedir (Türker, 2006: 9). Bu bağlamda daha öncede belirtildiği gibi hava sporları turizmi Safranbolu destinasyonu için turistik ürüne çeşitlilik, destinasyona cazibe katarken konaklama sürelerinin uzamasına da yardımcı olabilir.



Şekil 1. Kirkille Mevkii Hafif Motorlu Hava Aracı Pisti

Safranbolu ilçesinde Bartın karayolu 4. Kilometresinde bulunan mevkide bulunan $41^{\circ}15'06.95''K$, $32^{\circ}41'37.56''D$ koordinatlarında 513 metre yükseklikte bulunan ve şekil 1'de belirtilen alan Kıbrıs merkezli Uluslararası Havacılık Akademisi tarafından pist olarak kullanılmakta ve 2010 yılından bugüne hafif motorlu hava araçlarından mikrolayt eğitimleri verilmektedir. Pist özellikleri hava araçlarından mikrolayt, radyo kontrollü uçak için uygunluk arz etmektedir.



Şekil 2. Kuşbakışı Safranbolu Cam Teras ile İncekaya Su Kemerleri

Söz konusu araçlar ile Safranbolu destinasyonunda gerçekleştirilebilecek aktiviteler şu şekilde sıralanabilir;

Bir uçuş sorumlusu (pilot) ve bir yolcu ile seyahat edebilen mikrolayt ile Kirkilli uçuş pistinden yapılacak kalkış ile 5, 10, 15 ve 20'şer dakikalık parkurlar ile turlar düzenlenebilir. Bu parkurlarda Safranbolu Çarşısı mevki, Tokatlı Kanyonu, İncekaya Su Kemerleri, Bulak bölgelerine yakın mesafe ve uzak mesafe uçuşlar gerçekleştirilebilir. Bu uçuşlarda Safranbolu doğasının yeşil ve gri hâkim renginin ahengi ile Çarşısı mevkiindeki mimarinin büyümesine yönelik hava fotoğrafçılığı, gözlemcilik gibi farklı özel ilgili faaliyetleri de gerçekleştirilebilir.



Şekil 3. Kuşbakışı Eski Hükümet Konağı

İlgili uçuş pisti, günümüzde popülerliği gitgide artan, bazı türleri drone ya da insansız hava aracı olarak da adlandırılan radyo kontrollü uçakların uçuşları için de

uygundur. Söz konusu araçlar hava fotoğrafçılığı, tür gözlemciliği ve müsabakalar için de kullanılmaktadır.



Şekil 4. Safranbolu Çarşı Mevkii

Safranbolu destinasyonu için uçuşa elverişli bir başka alan ise Topraccuma Navsaklar Köyü kırsalıdır. Söz konusu bölgede uçuşa müsait 400 ile 600 metre arasında hâkim tepeler mevcuttur. İlgili bölgelerde, delta kanat ve yamaç paraşütü uçuşları gerçekleştirilebilir. Bölgede esen rüzgârın, denizden dik gelmesi nedeniyle bölge sıcak hava balonu için uygun değildir. Fakat diğer hava araçları için bölge uygun hava koşullarına sahiptir.

Sonuç olarak Safranbolu turizm destinasyonu hava sporları türlerinin büyük bir çoğunluğu için uygun hava koşullarına ve altyapıya sahiptir. Bu aktivitelerin turistik ürün kapsamında değerlendirilmesi, paket turlara eklenmesi, düzenlenecek çeşitli sportif etkinliklerle destinasyonun turizm payının artırılması, geceleme sayısının uzaması gibi pozitif sonuçlar doğuracaktır.

SONUÇ

Hava sporları turizmi hava koşulları ve alt yapısı uygun olan turistik destinasyonlarda turistik ürünlerin zenginleşmesine katkıda bulunur. Bu durum dolaylı olarak konaklama sürelerinin uzamasına ve turizm gelirlerinin artmasına neden olur. Bu bağlamda konaklama sürelerinin kısa olduğu, turistik ürün çeşitliliğinin zayıf olduğu Safranbolu destinasyonu içinde hava sporları turizmi turizm sektörünün gelişmesini sağlayıcı önemli bir fırsat olarak değerlendirilebilir.

Kirkilli mevki, Topraccuma Navsaklar Köyü kırsalı mikrolayt, yamaç paraşütü, radyo kontrollü uçak ve delta kanat uçuşları için uygun alanlarıdır. Söz konusu uçuş faaliyetlerinin bölgeye düzenlenen tur programlarına dahil edilmesi, destinasyonun bu tür faaliyetler için uygunluğu ile ilgili tanıtımların yapılması ve bu tip faaliyetler çerçevesinde düzenlenen organizasyonlara ev sahipliği yapılması ile söz konusu faaliyetler turistik ürün içerisine girecek böylece bir cazibe oluşturulacaktır. Bu ise uzun vadede gerek ekonomik gerekse sektörel faydalar sağlayacaktır. Gelecekte

yapılacak çalışmalarda söz konusu faaliyetlerin Safranbolu'nun da içerisinde bulunduğu Batı Karadeniz Bölümündeki diğer destinasyonlar için de uygun olup olmadığı araştırılmalı ve uygun alanlar bulunması halinde tüm bölgede entegre bir aktivite haline gelmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Albayrak, A. (2013). Alternatif Turizm, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Diker, O., Çetinkaya, A. (2016). Erişilebilir Turizm Açısından Safranbolu Turizm Destinasyonunun Uygunluğunun Değerlendirilmesi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Özel Sayı, 2, s. 111-125.
- Doğan, Z. (2004). Turizmin Sosyo- Kültürel Temelleri, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Gibson, J. H. (1998). Active Sport Tourism: Who Participates?, Leisure Studies, 17:2, s. 155-170.
- Gibson, J. H. (1998). Sport Tourism: A Critical Analysis of Research, Sport Management Review, 1, s. 45-76.
- Gnoth, J. (1997). Tourism Motivation and Expectation Formation, Annals of Tourism Research, Vol.21, No.2, s. 283-304.
- Hinch, T. D., Higman, J. E. S. (2001). SportTourism: A Framework for Research, International Journal of Tourism Research,3 ,s. 45-58.
- Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Turizm İstatistikleri, 2015.
- Koçak, F., Balcı, V. (2010). Doğada Yapılan Sportif Etkinliklerde Çevresel Sürdürülebilirlik, Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi, 2,2 s. 213-222.
- Koçan, N. (2007). Geleneksel Sporlarımızdan Ciritin Rekreatif Amacı ile Günümüze Uyarlanması, Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, s. 1306-4371.
- Kurtzman, J. (2005). SportTourismCategories, Journal of Sport&Tourism, 10: 1, s. 15-20.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2015). www.kultur.gov.tr
- Öztürk, Y., Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2, s. 183-195.
- Pigeassou, C. (2004). Contribution to the Definition of Sport Tourism, Journal of Sport&Tourism, 9: 3, s. 287-289.
- Ritchie, B., Adair, D. (2002). The Growing Recognition of Sport Tourism, Current Issues in Tourism, 5: 1, s. 1-6.
- Ross, D. S. (2001). Developing Sports Tourism An e-Guide for Destination Marketers and Sports Events Planners, National Laboratory for Tourism and e-Commerce, University of Illinois at Urbana-Champaign.
- TAMS (2006). U.S. Activity Profile: Participating in Extreme Air Sports, Library and Archives Canada Cataloguing in Publication, Canada.
- Türk Hava Kurumu (THK) Genel Başkanlığı (2012). Gösteriler Yönergesi, Ankara.
- Türk Hava Kurumu (THK) Genel Başkanlığı (2015). Planör Uçuş Eğitim Okulu Uçuş ve Eğitim Yönergesi, Ankara.

- Türker, N. (2006). Safranbolu'da Turizm: Turizmin Gelişmesi, Turistik Talebin Yapısı, Sorunlar, Çözüm Önerileri ve Gelecekte Beklentiler, Zamanlık, Safranbolu.
- Türkiye Seyahat Acentacıları Birliği (TÜRSAB) (2015). Spor Turizmi Raporu, Ankara.
- Yavaş, Ö. (2005). Sporun Ekonomi İçindeki Yeri ve Spor Pazarlama: Üç Büyük Spor Kulübünde Uygulamalı Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.